

Л. ОНИШКО

ГАЛИНА ДИДИК — УЧАСНИЦЯ ВИЗВОЛЬНИХ ЗМАГАНЬ 1940-х РОКІВ

Галина Дидик — ім'я, яке сьогодні стало символом мужності й самопожертви. Ім'я українки, яка обрала нелегкий шлях боротьби за волю своєї Батьківщини. Вона могла б стати чудовою матір'ю, талановитим педагогом, продовжити освіту у вищих навчальних закладах, але... Не зуміла переламати себе, закрити очі на жахливу дійсність, бачити свій народ у ярмі. Згодом у своїй заяві від 10 липня 1971 р. Г. Дидик написала: “Я досі не можу спокійно згадувати страшних картин, які довелося побачити в перші дні війни (йдеться про червень 1941 р. — Л.О.). Тоді, після відступу радянських військ, розшукуючи близьких мені людей, я була у тюрмах Львова, Тернополя, Бережан, Нараєва. Я бачила витягнені із катівень і потаємних ям і виставлені для упізнання рідними і друзями тисячі трупів — постріляних, помордованих, часом із слідами варварських знущань: вирізаними на тілах тризубами, виколотими очима, повідрізуваними носами, вухами, грудьми. Таке не забувається ніколи, таке карбується на серці і передається поколіннями”¹.

Напевне, Галина Дидик зробила усе від неї залежне, щоб сьогоднішнє покоління усвідомило правду про не такі далекі від нас 40–50-ті роки минулого століття. Коли мова заходить про Дидик, в уяві її сучасників виринає струнка, завжди підтягнута постать Галини, по-своєму приваблива, з чорнявим волоссям і карими очима. Її голос — м'який, тихий і водночас переконливий, залишився чи не єдиним документальним аудіосвідченням безпосереднього свідка й активної організаторки під-

¹ Заява Галини Дидик до Президії Верховної Ради СРСР // Передрук із: Зв'язкова Генерала Галина Дидик: “...На жаль, і я жива”. — Галяч: “Галяч”, 2007. — С. 210.

пільного Українського Червоного Хреста на Тернопільщині, довіреної особи головнокомандувача УПА Тараса Чупринки — Романа Шухевича, жертви радянського слідства, багатолітнього в'язня Володимирської тюрми.

Суспільство, яке переживає важкий і болісний процес свого становлення, до сьогодні не припиняє дискусії навколо питання про надання відповідного статусу колишнім учасникам визвольного руху і визнання їхніх заслуг перед Україною на державному рівні. Виникає логічне запитання: чому люди, які самовіддано несли багатолітній прапор боротьби за Українську Самостійну Соборну Державу, не пошановані власною державою? Мабуть, відповідь слід шукати у лабіринтах тих історичних явищ, які ще й сьогодні приховують правду про події більш як шістдесятирічної давнини на західноукраїнських землях і надто вже повільно відкривають нам свої сторінки. Запропонована стаття покликана, бодай частково, заповнити цю прогалину і пролити світло на місце Галини Дидик у колізіях недалекого минулого та її роль у розгортанні національно-визвольного руху.

Перші згадки про Галину Дидик як активну оунівку відносяться до середини 1940-х років, коли її діяльністю зацікавилися відповідні радянські спецслужби. Її ім'я стало відоме в ході частих чекістсько-військових операцій, метою яких було "полювання" на Романа Шухевича. Протоколи допитів Галини Дидик, які зберігаються у галузевому Державному архіві Служби безпеки України (далі — ГДА СБ України. — *Л.О.*), є прямим свідченням цього. Частково їх опубліковано у збірці документів з колишніх таємних архівів². У "Доповідній записці про результати слідства у справі стосовно Галини Дидик" заступника міністра держбезпеки УРСР генерал-майора Дроздова зазначено, що в результаті проведених агентурно-оперативних заходів з розшуку і ліквідації членів проводу ОУН на українських землях, ще в 1947 р. були отримані дані про те, що особистою зв'язковою Романа Шухевича була Галина Дидик — "Анна". На основі цих свідчень Управління 2-Н МДБ УРСР у грудні 1947 р. заведено справу — формуляр № 2675 "українські націоналісти" на Г. Дидик³.

² Роман Шухевич у документах радянських органів державної безпеки (1940–1950). — К.: ІПІ "Сергійчик М. І.", 2007. — Т. 2. — С. 451–454; Життя і боротьба Генерала "Тараса Чупринки" // Літопис УПА. — Київ–Торонто, 2007. — Т. 10. Нова серія. — С. 499–520.

³ Роман Шухевич у документах радянських органів державної безпеки (1940–1950). — К.: ІПІ "Сергійчик М. І.", 2007. — Т. 2. — С. 489–508.

Після проголошення Україною державної незалежності у журналі “Дзвін” було вперше опубліковано інтерв’ю Галини Дидик, записане Ганною Садовською з допомогою звичайного домашнього магнітофона в помешканні Ярослави Заневчик на вул. Дубовій у м. Львові. Запис зроблено орієнтовно влітку 1976 або 1977 р. Надії Мудрій вдалося розшифрувати аудіострічку в середині 1992 р. Так світ вперше дізнався про події середини ХХ ст. на західноукраїнських землях з уст не просто свідка, але й безпосередньої активної учасниці визвольних змагань⁴. Але ширше зацікавлення ролю Г. Дидик у національно-визвольному русі спричинили наукові роботи сучасних істориків: Дмитра Веденєєва, Юрія Шаповала: “Роман Шухевич: таємниця загибелі”⁵; Дмитра Веденєєва та Григорія Биструхіна: “Повстанська розвідка діє точно й відважно...”⁶, Юрія Киричука⁷, Лесі Онишко⁸ та ін. Минулого року світ побачила книга, видана в Гадячі, “Зв’язкова Генерала Галина Дидик: “... На жаль, і я жива...” Упорядником і автором передмови став Олександр Панченко⁹. Книга побудована на компіляції раніше опублікованих матеріалів без їх відповідного аналізу, тому її наукова вартість не є високою. Доповнюють образ Г. Дидик спогади активних учасників визвольної боротьби, людей, які добре її знали і до сьогодні беруть світлу пам’ять про неї. Про це свідчить встановлення пам’ятника Г. Дидик, освяченого 24 серпня 2007 р. у с. Шибалин Бережанського району Тернопільської області, — місці, де вона народилася.

Галину Дидик сміливо можна віднести до когорти людей — професійних революціонерів. Усе своє свідоме життя вона присвятила боротьбі. Активна життєва позиція Галини формувалася під впливом родинного виховання й людей, які її оточували. У своїх спогадах Галина пригадувала, як на знак протесту проти підписання таємної угоди у Бересті між УНР і Австро-Угорщиною у справі Галичини і Буковини, що мали творити окремий коронний край, відбулося віче у Бережанах.

⁴ Зв’язкова Генерала Чупринки // Дзвін. — 1992. — Ч. 9–10.

⁵ Веденєєв Д., Шаповал Ю. Роман Шухевич: таємниця загибелі // Дзеркало тижня. — Ч. 6. — 16. — 22 лютого 2002 р.

⁶ Веденєєв Д., Биструхін Г. Повстанська розвідка діє точно й відважно. — К.: К.І.С., 2006.

⁷ Киричук Ю. Український національний рух 40–50-х років ХХ століття: ідеологія та практика. — Львів: Добра справа, 2003.

⁸ Онишко Л. Галина Дидик — учасниця визвольних змагань // Визвольний шлях. Кн. 8. — Річник 58. — 2005. — С. 66–74.

⁹ Зв’язкова Генерала Галина Дидик: “...На жаль, і я жива...” — Гадяч: “Гадяч”, 2007. — 262 с.

На нього прибуло багато чоловіків із навколишніх сіл. Галина, тоді шестирічна дівчинка, теж була присутньою. Її запросили продекламувати вірш “Слово рідне, мово рідна”. “Говорили якісь важливі речі, яких я не дуже розуміла, але я знала віршик “Слово рідне, мово рідна”. Мене вбрали в якусь червону спідничку, у вишивану сорочку, дали на голову якусь стрічку, поставили на стіл поміж тих дядьків і казали говорити віршик. Я його продекламувала, пропищала тоненько, як миша, всі плескали в долоні. Я хотіла вже сходити, але мене заставили повторити. От таке було моє виховання”, — згадувала Г. Дидик¹⁰.

Важливий вплив на формування світогляду Галини мала родина: батько Дидик Тома Васильович, родом із с. Шуменів, помер у 1914 р., мати — Анна Василівна походила з с. Козови Бережанського повіту Тернопільської області, померла в 1946 р., брат Іван, 1896 р. н., сестри: Стефанія, 1893 р. н., Катерина, 1900 р. н., Євгенія, 1903 р. н., Ольга, 1907 р. н., Марія, 1908 р. н. і наймолодша Галина 1912 р. н.¹¹

Голова родини був дуже прогресивною та свідомою людиною. Під час виборів до австрійського парламенту кандидатом у послы в Тернопільській області був Тимотей Старух, а його довіреною особою — Тома Дидик. Він їздив по селах і роз’яснював людям про необхідність мати своїх послів в австрійському парламенті. До його хати приїжджали люди з Бережан, Тернополя, Львова, які мали ділові зустрічі з батьком. Ці розмови з раннього дитинства закарбувалися у пам’яті дівчинки¹².

Після смерті батька мати з дітьми переїхала до Бережан. Вона працювала економкою в місцевій гімназії, а Галина мала чудову нагоду пізнати життя школи. Студенти старших класів кооперувалися у таємні гуртки. Їх місцем зустрічей було піддашшя бурси. Галина, п’ятирічною, часто виконувала доручення хлопців: стояти на варті та подавати умовний сигнал хлопцям у разі появи опікуна бурси о. Дубицького. “Я була дуже гордою з того і точно виконувала припоручення”, — згодом пригадувала Галина¹³.

Гімназія в Бережанах була свосвідним культурним осередком та відігравала важливу роль у національному відродженні Галичини ще з

¹⁰ Інтерв’ю з Галиною Дидик — зв’язковою Р. Шухевича // Машинопис. Приватний архів Л. Онишко. — Арк. 9.

¹¹ Анкета арештованої // Галузевий Державний архів Служби безпеки України (далі — ГДА СБ України). — Ф. 6. — Спр. 75075. — Т. 1. — Арк. 4–5.

¹² Інтерв’ю з Галиною Дидик — зв’язковою Р. Шухевича // Машинопис. Приватний архів Л. Онишко. — Арк. 9.

¹³ Там само. — Арк. 9.

часу її заснування у 1789 р. Там свого часу працювали видатні педагоги (К. Личаківський, О. Барвінський, Ю. Насальський, Б. Лепкий, С. Томашівський, І. Зілінський, А. і М. Крушельницькі та ін.). У 1920–1923 рр. у гімназії навчалася Галина Дидик. Там вперше вона пройнялася ідеями української скаутської організації Пласт: “Бути вірним Богові й Україні. Допомагати іншим. Жити за пластовим законом і слухатися пластового проводу”¹⁴. Пласт став для неї тим горнилом, що гартувало нову генерацію людей. Вони стали новим здоровим поколінням, яке усвідомило свій обов’язок перед Батьківщиною і перед собою, зуміло побачити і передбачити небезпеки й боротися з ними. Пласт ставив за мету виховувати свідомих енергійних трудовиків, які спільними силами швидко й добре виконуватимуть усі, навіть найважчі, а для життя суспільства необхідні праці¹⁵. Саме такою і виросла Галина Дидик.

Атмосфера в родині, Бережанська гімназія, Пласт стали “трьома китами” — основами виховання Галини. Вона змалечку пройнялася національною ідеєю в широкому значенні цього слова. Ще дуже юною вона увібрала в себе розповіді про героїчну боротьбу усусів. Її стрийковий брат Михайло Дидик був січовим стрільцем. Його кіш стояв у Посухові та Вільхівцях, тому він мав змогу часто відвідувати родину у Бережанах. Особливо пам’ятним для маленької Галини став бій на г. Лисоні. Ворог прорвав лінію оборони в тому місці, де стояли мадяри, а австрійська армія кинула туди січових стрільців. Їй запам’яталися сльози на очах брата і його товаришів, коли після бою вони зайшли до хати: “І я бачила, як вони плакали. Як кинув шапку один із них в кут і плакав: “Що зробили, що зробили вони?””¹⁶

Її подальша праця була спрямована на досягнення суспільного блага, оборону національного життя свого народу і своєї волі. Навчання в Учительському семінарі у Бережанах Галина активно поєднувала з громадською працею у товаристві “Просвіта”. Часто виступала з лекціями на тему розвитку української мови і літератури, історії України та географії. У 1934 р. вступила до жіночої організації “Союз українок”, що провадила просвітницьку роботу в селах Східної Галичини. У 1930-х роках союзнянки практикували організацію курсів громадського вишколу. До їхньої програми входило ознайомлення широкої громадськості з

¹⁴ Тисовський О. Життя в Пласті. — Львів, 1921. — С. 35.

¹⁵ Савчук Б. Український Пласт 1911–1939. — Івано-Франківськ: “Лілея-НВ”, 1996. — С. 43.

¹⁶ Інтерв’ю з Галиною Дидик — зв’язковою Р. Шухевича // Машинопис. Приватний архів Л. Онишко. — Арк. 9.

ідеєю кооперації, введення дитячих садків, вивчення хатнього та городнього господарства, основ гігієни тощо¹⁷. У 1935 р. Галина закінчила курси кулінарів та працювала в місцевих дитячих садочках, з 1937 р. влаштувалася у рідній сільськогосподарській школі. Згодом перейшла у систему кооперативів і працювала інструктором у Підгайцях, Зборові, Бережанах та інших містах Тернопільщини¹⁸.

Довоєнний період свого життя Галина Дидик присвятила соціально-громадській праці в українських просвітницьких товариствах. Очевидно, її суспільний вибір не був випадковим. Вона свідомо ступила на шлях служіння рідному народу. Це стало важливим етапом становлення її як особистості, як свідомої українки. Подальші історичні події та особистий досвід тільки утвердили її на цьому шляху. А тоталітарна система першої більшовицької окупації завершила трансформацію Галини у професійного підпільника-революціонера.

З початком Другої світової війни, коли західні землі України окупували війська Червоної армії, Г. Дидик зголосилася до місцевого військового управління з пропозицією про відновлення роботи школи. Але їй відмовили¹⁹. У грудні 1939 р. її було заарештовано виїзним відділом НКВС за звинуваченням у поширенні націоналістичної пропаганди серед співробітників Бережанського райспоживрибсоюзу. Серед арештованих були адвокат Лобуш, директор “Союзу кооперативів” та ін. Усіх четверо чоловіків і одна жінка. Протягом 5-ти місяців її тримали в камері-“одиначці”. Згодом Галина пригадувала, як її піддали психологічним тортурам. “Вночі після слідства прийшли якісь конвоїри і... повели мене не до машини, а прямо у підвал. Там читають мені вирок про розстріл. А підвал був якийсь подзьобаний, щось ніби кров на стінах. Хотіли зав’язувати очі, я сказала, що не треба, відвернулася до стіни, сплела пальці і чекаю, рахую — раз, два, три — гасне світло. І я собі толкую: то, що я почула стріли, то значить я вже не живу, а то, що темно, то значить, то вже не я, а то душа моя. Стріл вже був. Ноги ватні, але я стою. Раптом світло включають, починається нарікання на електростанцію, що їм не вдалося, а другий раз вже стріляти не можна. Я цілковито збараніла, не знаю, що то є, перелякана. Мене ведуть до машини і приводять в камеру. То вже є над ранком. Мені зробилося щось недобре піс-

¹⁷ Енциклопедія Українознавства. — Львів, 2000. — С. 2986.

¹⁸ Протокол допиту Г. Дидик від 12.02.1951 // ГДА СБ України. — Ф. 6. — Спр. 75075. — Т. 4. — Арк. 71.

¹⁹ Інтерв’ю з Галиною Дидик — зв’язковою Р. Шухевича // Машинопис. Приватний архів Л. Онипко. — Арк. 10.

ля того, ніби трохи втратила свідомість. Рано чую в коридорі рух, я б'ю в двері, кричу: "розстрілюйте". Тут приводять мені якогось офіцера, — чого я тут бешкетую? А він мене переконує, що нічого такого не було, що нікуди не везли. Я подумала, що я збожеволіла. Це було страшно прикре для мене. Ще потім прийшов начальник Набалов, переконував, що у них такого не буває, що в радянській тюрмі такого не може бути. Я справді почала думати, що це були галюцинації"²⁰.

Спершу Г. Дидик повірила, що це їй примарилося, але її подруга по нещастю у Бережанській в'язниці Ольга Вайс — дружина польського офіцера, поділилася своїми спогадами після звільнення. Її також піддавали подібним тортурам²¹.

Отже, ще під час першої радянської окупації Галина Дидик зрозуміла, що їй обов'язок полягає в тому, щоб зробити усе, аби спинити більшовицьку експансію. Період Другої світової війни став для неї своєрідним переворотом в усвідомленні свого місця та ролі в житті. Польська, більшовицька, німецька окупації ще раз підтвердили відому тезу М. Грушевського, що українці як енергійні, здібні, витривалі люди можуть і "...хочуть самі порядкувати крайовими справами, будувати долю краю без усяких сторонніх втручань"²².

Переїхавши до Львова за порадою одного з офіцерів ЧА, Галина змогла досить легко прописатися на квартирі євреїв, які проживали на вул. Піярів, 5²³, що поблизу медичного інституту, і отримала роботу секретаря в обласній дитячій бібліотеці. Одночасно вона записалася на курси медсестер²⁴. З початком радянсько-німецької війни Г. Дидик активно включилася у підпільну роботу. На цьому етапі головним перед українськими патріотами стояло питання про якнайширше розповсюдження ідей визвольного руху серед українського населення та залучення національно свідомих людей до лав організації. Основні напрями роботи ОУН визначалися як "змагання до української єдності", а робота велася в напрямках: пропагандистсько-освітньому, збройному та

²⁰ Там само. — Арк. 10.

²¹ Там само. — Арк. 10.

²² *Грушевський М.* Звідки пішло українство і до чого воно йде // Політологія. Кінець XIX — перша половина XX ст.: Хрестоматія / За ред. О. І. Семківа. — Львів: Світ, 1996.

²³ *Онишко Л.* Галина Дидик — учасниця визвольних змагань // Визвольний шлях. Кн. 8. — Річник 58. — 2005. — С. 70.

²⁴ Протокол допиту Г. Дидик від 18.07.1950 // ГДА СБ України. — Ф. 6. — Спр. 75075. Т. 3. — Арк. 110.

суспільних справ²⁵. Найширша робота велася референтурою пропаганди, яка займалася розповсюдженням відповідних просвітніх матеріалів про цілі та завдання визвольного руху та залученням нових кадрів до організації шляхом не лише писаного слова, але й “шептаной” пропаганди. Галині незабаром було запропоновано організувати у своєму помешканні так звану “хату” — місце постю та зустрічей для Миколи Лебеда — “Рубана”. У той час він займав пост урядового провідника ОУН/ОУНСД (ОУН самостійників-державників) та виступав головним організатором протицистиського руху опору²⁶.

На квартирі Дидик часто бували в організаційних справах провідні члени ОУН Дмитро Мирон — “Орлик”, Ярослав Старух — “Синій”, “Стяг”, Григорій Голяш — “Бей”, Дмитро Маївський — “Тарас”, Василь Кук — “Леміш”, Микола Арсенич — “Михайло”. Це стало своєрідною “генеральною репетицією” для Галини, адже незабаром її кандидатуру було подано на посаду довіреної особи головнокомандувача Української повстанської армії (далі — УПА) та затверджено Романом Шухевичем. Довгі п’ять років її важливим обов’язком стане пошук та облаштування таких “хат” для самого провідника ОУН на українських землях.

Після арешту Я. Старуха відділом гестапо Галині небезпечно було залишатися у Львові. Вона терміново залишила Львів та переїхала у с. Заложці на Тернопільщині. Через зв’язки з Василем Булавським, який мешкав по сусідству, вона налагодила контакти з Тернопільським обласним проводом, і їй було запропоновано очолити Український червоний хрест (далі — УЧХ) Тернопільської області.

Підпільний Український червоний хрест виконував кілька функцій. По-перше, — це була одна з інфраструктур Української повстанської армії, яка відповідала за надання медичної допомоги бійцям УПА, а також мирним жителям, які потерпіли внаслідок боїв або підступних дій більшовицьких каральних органів. (Йдеться про сплановані вибухи епідемії, планові зараження місцевих колодязів та подібне²⁷). По-друге, на УЧХ поклалися ширші функції: проведення політико-виховної роботи як серед медперсоналу, так і серед бійців та воїнів УПА, а також

²⁵ Рущаченко А. Народ збурений. Національно-визвольний рух в Україні й національно-визвольні рухи в Білорусії, Литві, Латвії, Естонії у 1940–50 роках. — К.: Пульсари, 2002. — С. 23.

²⁶ Содоля П. Українська Повстанча Армія, 1943–49. Довідник. — Нью-Йорк: Пролог, 1994. — С. 93.

²⁷ УПА в світлі документів з боротьби за Українську Самостійну Соборну Державу (1942–1950). — Видання ЗЧ ОУН, 1957. — С. 87.

місцевих жителів. З цією метою обласні референти дбали не лише про функціонування шпиталів, їх матеріальне забезпечення та укомплектування відповідним штатом медпрацівників, але й про пропагандистську роботу серед поранених.

Це був надзвичайно важкий труд. Повстанці не мали постійного заплілля. Усі шпитали будувалися в умовах надзвичайної конспірації, як правило, в лісах або в глухих важкодоступних селах. Обласному референту доводилося долати сотні кілометрів, контролюючи роботу підопічних. До кола обов'язків Галини входило також щомісячне звітування. На засіданнях обласних референтів УЧХ, які проводила Катерина Зарицька, кожен доповідав про ситуацію в терені, про труднощі, які доводиться долати, а також про те, на що потрібно звернути особливу увагу²⁸. Така практика дозволяла швидко й оперативно реагувати на зміни в краї. З іншого боку, це було продиктовано необхідністю контролювати роботу референтів, адже постійно відчувався брак надійних людей.

Структурно УЧХ на кожному рівні, від обласного до районного (обласний, окружний, повітовий, районний), мав чотири окремі відділи: організаційний, відділ медичної служби, фармацевтичний, харитативний. Кожен відділ підпорядковувався відповідному референту на своєму рівні. Районний — повітовому, повітовий — окружному, окружний — обласному, а обласний референт звітував про проведену роботу в терені крайовому провіднику УЧХ²⁹.

З початком другої більшовицької окупації керівництво національно-визвольного руху розробило план реорганізації підпільної армії. Вище керівництво УЧХ було переведене на інші ділянки роботи, а Галина з березня 1945 р. стала довіреною особою Р. Шухевича. До кола її обов'язків входило: налагоджувати зв'язок з членами проводу ОУН на українських землях, облаштовувати надійні "хати"-криївки для потреб головнокомандувача та підпілля, дбати про закупівлю продуктів та інших необхідних речей, проводити розвідку в терені тощо³⁰.

Протягом п'яти років Галині Дидик вдалося організувати чотири підпільні "хати" — першу разом з К. Зарицькою організувала у с. Заболотівці Чортківського р-ну Тернопільської області у будинку селянки

²⁸ *Онишко Л.* "Нам сонце всміхалося крізь ржавії грати..." Катерина Зарицька в українському національно-визвольному русі. — Торонто-Львів: Видавництво "Літпис УПА". — Сер. "Бібліотека", 2007. — Т. 8. — С. 147.

²⁹ Там само. — С. 183.

³⁰ *Онишко Л.* Галина Дидик — учасниця визвольних змагань // *Визвольний шлях.* — Кн. 8. — С. 70.

Рузі. Ця хата була розташована на околиці с. Улашківців, з боку с. Заболотівки³¹. У липні 1945 р. головнокомандувач УПА переїхав до с. Раїв Бережанського району Тернопільської області. Облаштуванням цієї “хати” займався Г. Дидик. Вона згадувала, що підпільники зупинилися на стрісі невеликої хати над потічком. Там жила жінка зі старенькою бабусею та маленьким хлопчиком. Але через трагічні події (один із охоронців Шухевича потрапив у полон і розповів про місцезнаходження командира³²) хату терміново довелося покинути в кінці серпня 1945 р. Наступним успішно виконаним завданням Г. Дидик стала “хата”, організована у Львові.

На початку лютого 1946 р. Галині було доручено легалізуватися у Львові. Незабаром вона знайшла відповідне помешкання на вул. Сулимирського, 4, на Знесінні, на квартирі літніх пенсіонерів. На початку весни до помешкання переїхав Шухевич і проживав там разом із Галининою до травня. Щоб створити відповідне прикриття для командира, Галина-“Анна” працювала надомницею в одній із швейних майстерень — брала роботу додому: шила білизну для військовослужбовців³³. Цю квартиру “Анні” довелося поспіхом залишити влітку 1946-го. Один із її знайомих — Булавський Василь був затриманий слідчими органами МДБ як підозрюваний у зв’язку з підпіллям і, зокрема, з Г. Дидик. Його випустили з-під варті після того, як він підписав угоду про співпрацю. “Анна” випадково зустріла В. Булавського, який і попередив її про небезпеку. “Раз іду я по вул. Кохановського (тепер вул. Маяковського) і бачу, що йде Базьо (В. Булавський. — *Л.О.*), розмовляє з якоюсь жінкою. Побачив мене, а я бачу, що він зблід, став як стіна, а був він дуже худий, хоч до того він був досить грубенький... Моментально він попросився з тією жінкою і каже: “Мене так фантастично тортували, що я все сказав, що знаю, де ви живете, знаю ту хату, і тепер за мною стежать”. Я йому кажу: “Підемо на базарчик, ти йди за мною і розповідай незаметно все, хто вказав (був там такий), і що вони хочуть”. Вони хотіли знайти дорогу до Шухевича. Я подякувала йому за інформацію і сказала, щоб

³¹ Протокол допиту Г. Дидик від 09.06.1950 // ГДА СБ України. — Ф. 6. — Спр. 75075. — Т. 2. — Арк. 198.

³² *Онишко Л.* “Нам сонце всміхалося крізь ржавії грати...” Катерина Зарицька в українському національно-визвольному русі. — Торонто–Львів: Видавництво “Літопис УПА”. — Сер. “Бібліотека”, 2007. — Т. 8. — С. 163.

³³ Протокол допиту Г. Дидик від 22.03.1950 // ГДА СБ України. — Ф. 6. — Спр. 75075. — Т. 1. — Арк. 81.

він поволі віддалявся від мене. Повертатися до тієї хатки на Знесінню вже не було як”³⁴.

Наступною успішно облаштованою Галиною “хатою” став особнячок у с. Лисиничах, власницею якого була п. Олена Яремко. Шухевич там перебував з кінця листопада 1947 р. до травня 1948 р.³⁵

Останнім місцем перебування Шухевича стала “хата” у с. Білогорщі поблизу Львова. Її організував Львівський провід ОУН, який очолював “Юрко”. Це була двоповерхова будівля поблизу школи. На першому поверсі мешкав голова сільради, у боковому приміщенні був невеличкий кооперативний магазин. На другому поверсі були дві кімнати та кухня, а також досить велике горіще³⁶. Ця квартира належала Анні Конюшик — місцевій вчительці початкових класів. За легендою, Г. Дидик працювала хатньою робітницею на ім’я Стефанії Кулик. Це дозволяло їй часто відлучатися, виконуючи доручення Шухевича. “Анна” дбала про постачання продуктів харчування, газет, необхідних речей, наприклад одягу, навчальної літератури, деталей для радіо тощо. Окрім іншого, головним для неї залишалось налагодження контактів з членами підпілля різних рангів.

Після Другої світової війни стан здоров’я головнокомандувача УПА різко погіршився. Незважаючи на добру фізичну підготовку, далися ознаки умови підпілля і психічне перевантаження — міокардит, гіпертонія, ревматизм. Тому Г. Дидик дбала і про медичне лікування. Двічі їй вдалося організувати поїздки на курорт в Одесу для командира. Охоронець Шухевича Михайло Заєць (відомий за псевдонімами “Зенко” і “Владко”) у своїх спогадах, записаних у 1951 р., згадував: “З початком 1947 року хвороби почали підточувати здоров’я Командира”³⁷. У травні 1948 р. Галині вдалося організувати дві путівки в санаторій “Лермонтовський” в Одесі. Так звані санаторні “курсівки” були оформлені на фіктивні документи начебто двох учителів — Хом’як Анни Степанівни та Польового Ярослава Васильовича. Протягом півтора місяця (червень — липень) Дидик і Шухевич проходили курс оздоровчих процедур³⁸.

³⁴ Інтерв’ю з Галиною Дидик — зв’язковою Р. Шухевича // Машинопис. Приватний архів Л. Онишко. — Арк. 2.

³⁵ Протокол допиту Г. Дидик від 03.04.1950 // ГДА СБ України. — Ф. 6. — Спр. 75075. — Т. 1. — Арк. 186–189.

³⁶ Персонал: Всеукраїнський загальнополітичний освітянський тижневик. — № 28. — 2007. — 25–31 липня.

³⁷ *Ицук О., Ніколаєва Н.* Доля та спогади охоронця Романа Шухевича Михайла Заєця — “Зенка”. — К., 2007. — С. 18.

³⁸ *Патриляк І.* Одеська криївка Шухевича // www.ut.net.ua.

Наступного року довелося повторити поїздку. Цього разу літнє лікування поліпшило стан Шухевича лише на кілька місяців. Незважаючи на усі старання “Анни”. — конспіративні відвідини лікарів, медичні процедури, уколи, дієти — ситуація кардинально не змінювалася. У протоколі допиту Анни Конюшик засвідчено перелік заходів, до яких вдавалася Г. Дидик: “...вона слідувала за його здоров’ям: робила уколи, масажі, ставила глюкозу, готувала дієтичну їжу, забороняла їсти м’ясо, сало, соління, заставляла виконувати лікарські приписи”³⁹.

Обставини загибелі Романа Шухевича докладно висвітлено в сучасній літературі. Як згадувала сама Галина Дидик, коли вона почула постріл Шухевича, що був сигналом для неї діяти самостійно, “Анна” прийняла отруту. “Я, лежачи, почала добувати отруту, поклала поміж зуби і почала жувати. Раптом я відчула, що трачу свідомість. Я мала відчуття, немовби якась гума стягнула мене, все пішло до горла. Я повністю втратила свідомість. Що зі мною було, я не знаю, бо пробудилася вже в тюрмі на Лонського”⁴⁰.

Після довгого і виснажливого слідства Галина була засуджена до 25 років ув’язнення. Незважаючи на усі тортури та психологічний пресинг, Галина не втратила самоповаги та любові до людей. Про це промовисто свідчить сам факт її згоди на аудіозапис в кінці 1970-х та роки життя після ув’язнення. Галина вийшла на волю у березні 1971 р. і до кінця своїх днів сповідувала ті ідеали, які їй прищепили у дитинстві: завжди бути вірним Богові та Україні та допомагати іншим.

Галина Дидик належала до когорти справжніх борців-революціонерів. Вона народилася і виросла в умовах бездержавності та безправ’я українського народу. Поразка національно-визвольних змагань 1917–1918 рр., анексія Східної Галичини Польщею наклали особливий відбиток на формування світогляду людей її покоління. Атмосфера в родині, навчання в Бережанській гімназії, членство в національно-просвітницьких організаціях виплекали в дівчині українські патріотичні настрої. Очевидно, усе разом посприяло утвердженню активної суспільної позиції Галини. Вона активно включилася у національно-визвольну боротьбу середини 1950-х. Як референт підпільного Українського червоного хреста Тернопільської області, вона зуміла налагодити функціонування медичної служби не лише для бійців УПА, але й для місцевого

³⁹ Протокол допиту Анни Конюшик від 03.04.1950 // ГДА СБ України. — Ф. 6. — Спр. 75075. — Т. 5. — Арк. 111 а — 111 в.

⁴⁰ Інтерв’ю з Галиною Дидик — зв’язковою Р. Шухевича // Машинопис. Приватний архів Л. Онишко. — Арк. 3.

населення. Протягом 1945–1950 рр. вона стала референтом головнокомандувача Романа Шухевича, організувала “хати”-укриття з метою забезпечення надійних місць для фізичного збереження командира та його плідної праці на користь українського визвольного руху.

За самовіддану працю в організації УЧХ на Тернопільщині Галина була нагороджена Срібним Хрестом Заслуги в 1945 р. Вдруге її було відзначено Срібним Хрестом Заслуги влітку 1948 р. за сумлінну працю на користь української справи.